

Hekimlerin Etik Sorumlulukları ve Hekim Hakları

Öğr. Gör. Dr. Müge DEMİR
HÜTF Tıp Tarihi ve Etik AD
mdemir@hacettepe.edu.tr

Kavramlar

- Hak, hukuk düzeninin kişilere tanıdığı yetki olarak tanımlanabilir.
- Pozitif hak “yapmayı” ve hizmetleri amaçlar.
- Negatif haklar özgürlük hakkıdır. Yani kişinin negatif hakkına saygı göstermek, ona müdahale etmemek demektir.

Kavramlar

- İnsan hakları evrensel bir değerdir. Dil, din, sınıf, cinsiyet, etnik köken gibi ayrımlar gözetilmeksizin herkesin yasalarla korunan gereksinim ve çıkarlarını ifade eder.

İnsan Hakları

- Birleşmiş Milletler'in (1948) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- ...insanın "insan olarak doğmaktan gelen, vazgeçilemez ve devredilemez hakları..."
- Kişiseldir.
- Evrenseldir.
- Dokunulmazdır.
- Devredilmezdir.

İnsan Hakları

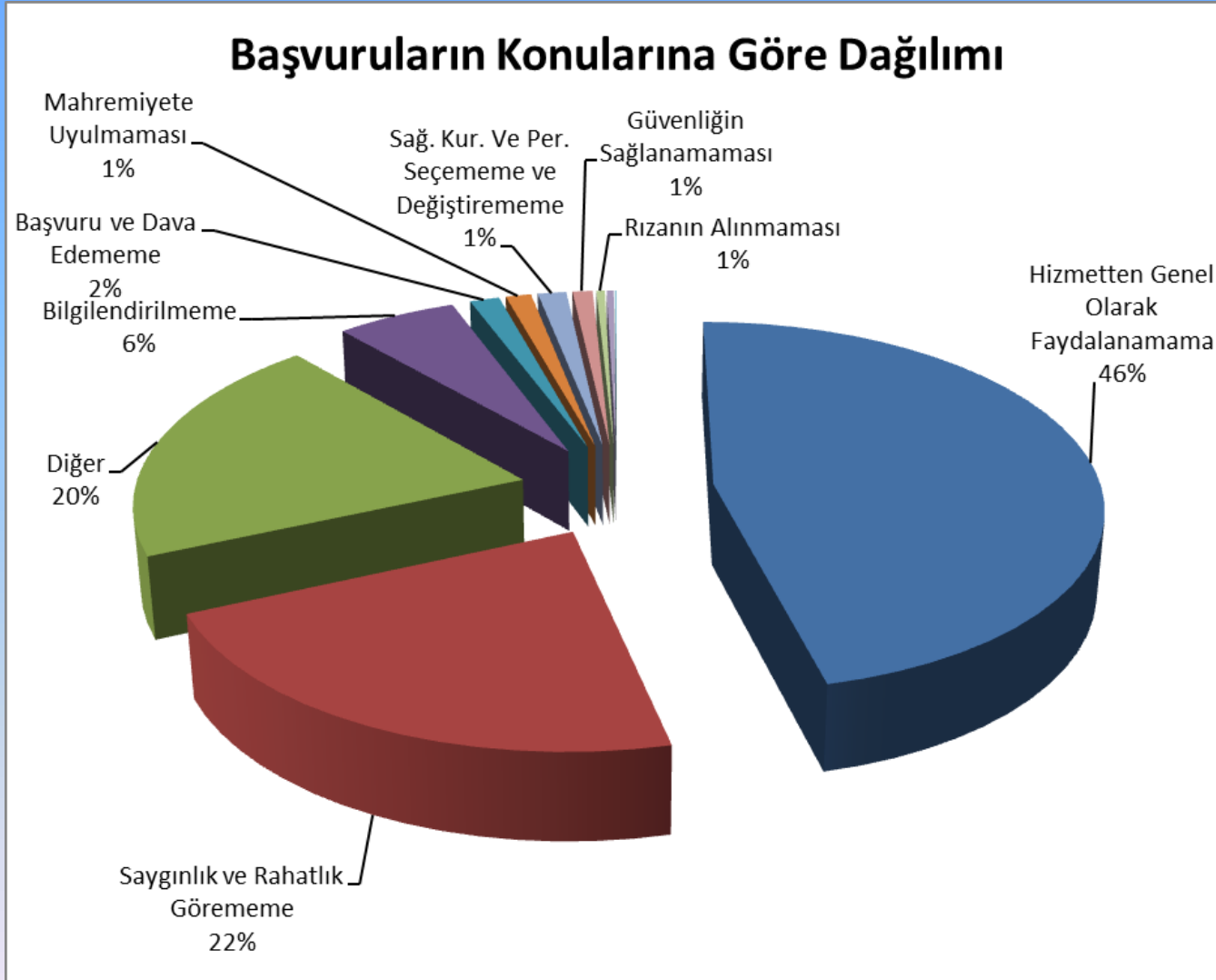
Sağlık Hakkı

- Sağlıklı yaşama hakkı
- Sağlık hizmetlerine ulaşma hakkı

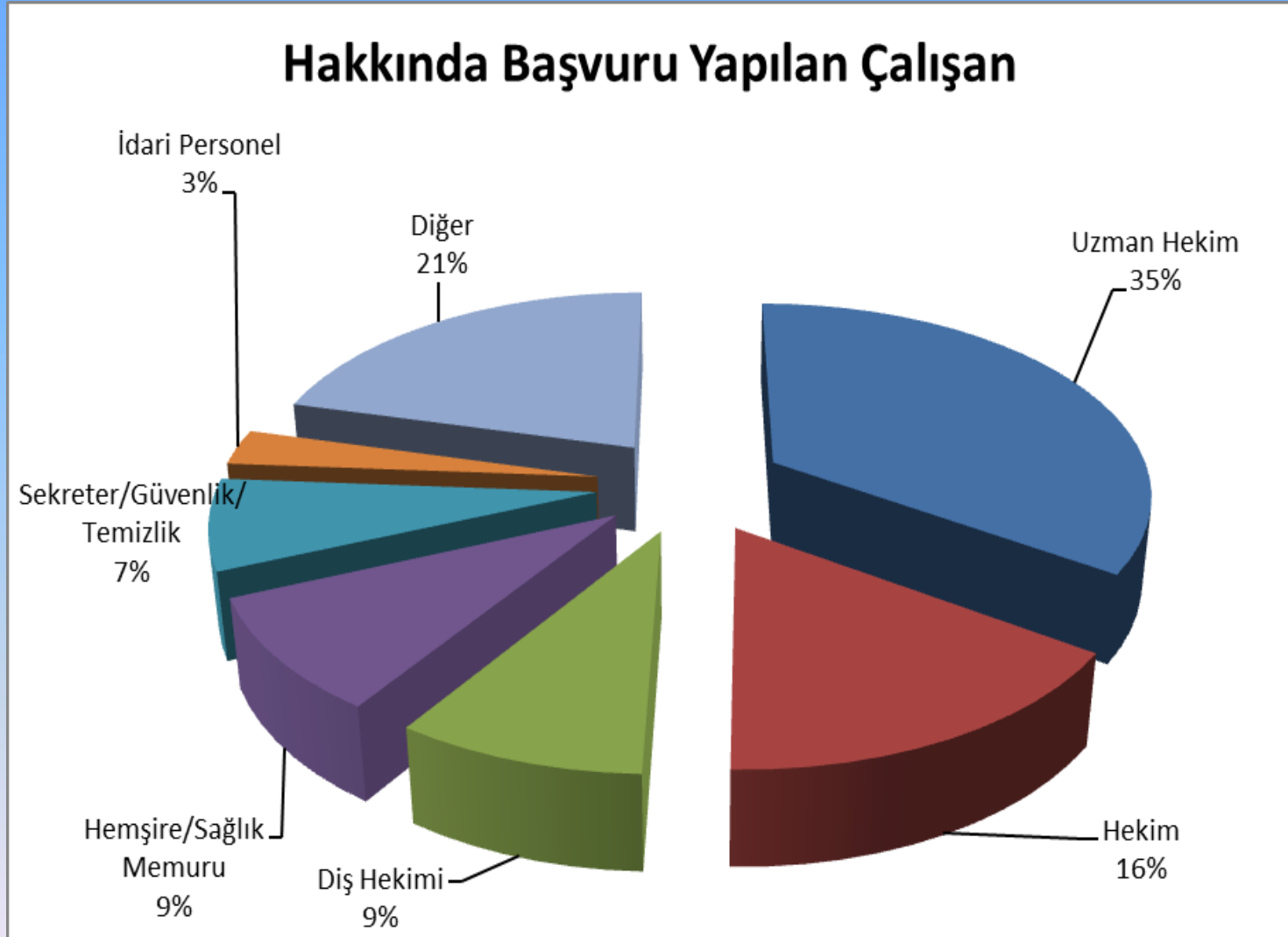
Hasta Hakları

- Üçüncü Kuşak İnsan Hakları
- Barış Hakkı
- Çevre Hakkı
- Hasta Hakları

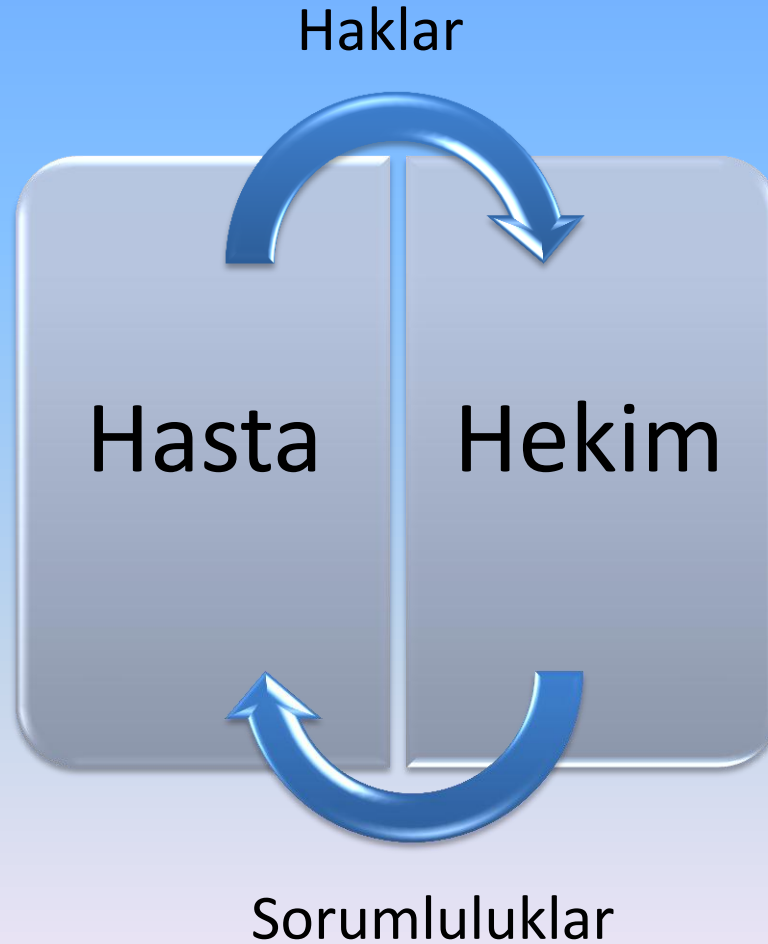
2011 Yılı Hasta Hakları İstatistikleri

2011 Yılı Hasta Hakları İstatistikleri

Hak-Sorumluluk Kavramı

Hekimlerin Etik Sorumlulukları

- Herkese eşit hizmet sunma
- Tıbbi özeni gösterme
- Hastanın özerkliğine saygı duyma
 - Bilgilendir(me)me, aydınlatılmış onam
- Özel yaşama ve mahremiyete saygı duyma
- Tıbbi gizliliği koruma

Uluslararası Hasta Hakları Bildirgeleri

- **Lizbon Hasta Hakları Bildirgesi**
Dünya Tabipler Birliği -1981
- **Avrupa'da Hasta Haklarının Geliştirilmesi**
Bildirgesi
Amsterdam, 28-30 Mart 1994
- **Bali Bildirgesi**
Eylül 1995, Bali, Endonezya
- **Santiago Bildirgesi**
Şili, Ekim 2005

Lizbon Hasta Hakları Bildirgesi

- Hastanın, hekimini özgürce seçme hakkı vardır.
- Hasta, hiçbir dış etki altında kalmadan özgürce karar verebilen bir hekim tarafından bakılabilmek hakkına sahiptir.
- Hasta yeterli ölçüde bilgilendirildikten sonra önerilen tedaviyi kabul veya reddetme hakkı vardır.
- Hastanın kendisiyle ilgili tüm tıbbi ve özel hayatına ilişkin bilgilerin gizliliğine saygı duyulmasını bekleme hakkı vardır.
- Hastanın onurlu bir şekilde ölmeye hakkı vardır.
- Hasta, uygun bir dini temsilcinin yardımı da dahil olmak üzere ruhsal ve manevi teselliği kabul veya reddetme hakkına sahiptir.

Avrupa'da Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi

Amsterdam, 1994

- Sağlık bakımında (hizmetlerinde) insan hakları ve değerleri.
- Bilgilendirme
- Onam alma
- Mahremiyet ve özel hayat
- Bakım ve Tedavi
- Başvuru

**DÜNYA TABİPLER BİRLİĞİ LİZBON HASTA HAKLARI BİLDİRGESİ'NİN
GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ ŞEKLİ – BALİ BİLDİRGESİ**
Dünya Tabipler Birliği 1995, Bali, Endonezya

İLKELER

- Kaliteli tıbbi bakım hakkı
- Seçim yapma özgürlüğü
- Kendi kaderini belirleme hakkı
- Bilinci kapalı hasta
- Yasal ehliyeti olmayan hasta
- Hastanın isteğine karşın yapılan girişimler
- Bilgilendirme hakkı
- Gizlilik hakkı
- Sağlık eğitimi hakkı
- Onuruna ve özel yaşamına saygı talep etme hakkı
- Dini destek alma hakkı

Uluslararası Hasta Hakları Bildirgeleri

- Dünya Tabipler Birliği Hasta Hakları Bildirgesi'nin 171. konsey oturumunda (Şili, Ekim 2005) gözden geçirilip düzeltilmiş şekli en son halidir.

Ulusal Mevzuat

- Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi
- Hasta Hakları Yönetmeliği
- İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi
- TTB Hekimlik Meslek Etiği Kuralları
- TTB Etik Bildirgeleri
- TDB Diş Hekimleri Meslek Etiği Kuralları

Hasta Hakları Yönetmeliği (1998)

Bu Yönetmelik; temel insan haklarının sağlık hizmetleri sahasındaki yansiması olan ve başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, diğer mevzuatta ve milletlerarası hukuki metinlerde kabul edilen "hasta hakları"nı somut olarak göstermek ve sağlık hizmeti verilen bütün kurum ve kuruluşlarda ve sağlık kurum ve kuruluşları dışında sağlık hizmeti verilen hallerde, insan haysiyetine yakışır şekilde herkesin "hasta hakları"ndan faydalanabilmesine, hak ihlallerinden korunabilmesine ve gerektiğinde hukuki korunma yollarını fiilen kullanabilmesine dair usul ve esasları düzenlemek amacı ile hazırlanmıştır.

Hasta Hakları Yönetmeliği (1998)

- Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve İlkeler
- Sağlık Hizmetlerinden Faydalanma Hakkı
- Sağlık Durumu İle İlgili Bilgi Alma Hakkı
- Hasta Haklarının Korunması
- Tıbbi Müdahalede Hastanın Rızası
- Tıbbi Araştırmalar
- Diğer Haklar (güvenlik, refakatçi bulundurma..)

Hasta Hakları Yönetmeliği

- **Ötanazi Yasası**
- **Madde 13-** Ötanazi yasaktır. Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dahil, kimsenin hayatına son verilemez.

Hasta Hakları Yönetmeliği

- **Tedaviyi Reddetme ve Durdurma**
- **Madde 25-** Kanunen zorunlu olan haller dışında ve doğabilecek olumsuz sonuçların sorumluluğu hastaya ait olmak üzere; hasta kendisine uygulanması planlanan veya uygulanmakta olan tedaviyi reddetmek veya durdurulmasını istemek hakkına sahiptir.

Hasta Hakları Yönetmeliği

- Bu halde, tedavinin uygulanmamasından doğacak sonuçların hastaya veya kanuni temsilcilerine veyahut yakınlarına anlatılması ve bunu gösteren yazılı belge alınması gerekir. Bu hakkın kullanılması, hastanın sağlık kuruluşuna tekrar müracaatında hasta aleyhine kullanılamaz.

TTB Etik Bildirgeleri

- Hekimlik ve İnsan Hakları Bildirgesi
- Hekimlerin Toplumsal Sorumlulukları Bildirgesi
- Hasta Hakları Bildirgesi
- Aydınlatılmış Onam Bildirgesi
- Özel Yaşama Saygı ve Mesleki Gizliliğin Korunması Bildirgesi
- Kızlık Zarı Kontrolü ve Onarımında Hekim Tutumu Bildirgesi
- Hekim Hakları Bildirgesi

TTB Etik Bildirgeleri

- İş Bırakma Eylemi Bildirgesi
- Malpraktis Bildirgesi
- Yaşamın Başlangıcına İlişkin Bildirge
- Yaşamın Sonuna İlişkin Etik Bildirge
- Tıbbi Genetik Veriler Bildirgesi
- Kök Hücre Araştırmaları ve Tedavilerine İlişkin Bildirge
- Organ Aktarımlarına İlişkin Etik Bildirge

TTB Etik Bildirgeleri

- Sağlık Hizmetlerinde Yüksek Teknoloji Kullanımına İlişkin Bildirge
- Araştırma Etiği Bildirgesi
- Yayın Etiği Bildirgesi
- Hekim-Endüstri İlişkisi Bildirgesi
- Çalışan Sağlığı Bildirgesi
- Medya ve Sağlık Bildirgesi

Hastayı Reddetme

- Hekim hastasını tedavi etmeyi reddedebilir mi?
- Hangi koşullarda?

Hastayı Reddetme

- Kişinin sağlık durumu acil bir girişim gerektirmiyor olmalıdır.
- Sağlık hizmeti sunulacak kişi erişilebilir ve gereksinimle uyumlu nitelikteki bir başka hekime yönlendirilebiliyor olmalı ve bu yönlendirme kişinin sağlığını tehlikeye atmıyor olmalıdır.

• TTB Etik Bildirgeleri- Hekim Hakları Bildirgesi

Hastayı Reddetme

- Hekim hizmet sunduğu kişiyle ilgili edindiği tüm tıbbi bilgileri meslektaşına aktarmakla yükümlüdür.
- Hekim hizmet sunmayı reddetme nedeni ve diğer hizmet olanakları konusunda hastayı bilgilendirmelidir.

• TTB Etik Bildirgeleri- Hekim Hakları Bildirgesi

Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi

- Madde 18 - Tabip ve diş tabibi, âcil yardım, resmî veya insani vazifenin ifası halleri hariç olmak üzere, mesleki veya şahsi sebeplerle hastaya bakmayı reddedebilir.
- Madde 19 - Tabip ve diş tabibi mesleki veya şahsi sebeplerle, tedaviyi bitirmeden hastasını bırakabilir.

Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi

- Ancak, bu gibi hallerde, diğer bir meslektaşın tedavi veya m¼dahalesine imkân verecek zamanı evvelden hesaplayarak hastayı vaktinde haberdar etmesi şarttır. Hastanın bırakılması halinde hayatının tehlikeye d¼řmesi veya sıhhatinin zarara uğraması muhtemel ise, diğer bir meslektaş temin edilmedikçe, hastayı terk edemez.
- Hastayı bu suretle terk eden tabip veya diş tabibi, l¼zum g¼rd¼ę¼ veya hasta tarafından talep edildiği takdirde, tedavi zamanına ait m¼řahade notlarını verir.

TTB Hekimlik Meslek Etiği Kuralları

- Madde 25-Hekim, ancak tıbbi bilgisini gerektiği gibi uygulayamayacağına karar verdiğinde ve hastasının başvurabileceği başka bir hekim bulunduğu durumlarda, hastanın bakımını ve tedavisini üstlenmeyebilir veya tedaviyi yarım bırakabilir. Yukarıdaki koşullarda tedaviyi bırakacak hekim, bu durumu ve hastanın sağlığının tehlikeye düşmeyeceğini hastaya veya yakınlarına anlatır ve onları tıbbi yardımla ilgili başka olanaklar konusunda bilgilendirir. İkinci hekim bulunmadan hekim hastasını bırakamaz. Hekim, tedaviyi üstlenen meslektaşına hasta hakkındaki tüm bilgileri aktarmakla yükümlüdür.

TDB Diş Hekimliği Meslek Etik Kuralları

- Tedavinin Üstlenilmemesi veya Tamamlanmaması
- Diş hekimi acil haller dışında yasalar ve mesleki ilkeler çerçevesinde olması ve hastaya müdahalede bulunabilecek başka hekimin bulunması koşulu ile kişisel nedenlerle hastaya tedavi vermeyi ret edebilir. Tedavisi devam etmekte olan hastayı ise, uygun bir süre önceden bilgilendirmek ve zarar görmesini engellemek koşuluyla bırakabilir.

TDB Diş Hekimliği Meslek Etik Kuralları

- Ancak diş hekimi, sağlık hizmetinin sürekliliği ilkesine özen göstermeli ve ikinci hekim bulunmadan hastanın tedavisini hiçbir koşulda ret etmemeli veya tedavisi devam eden hastayı bırakmamalıdır.
- Hastasını bırakan diş hekimi hastaya bakacak yeni meslektaşına hasta ile ilgili tıbbi bilgileri doğru bir şekilde aktarmalıdır.

TTB Etik Bildirgeleri

- Hasta Hakları Bildirgesi
- Hasta sağlık hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması hakkına sahiptir. Hekim, tedavisinin sürdürülmesi tıbben gerekli olan hastayı makul destek ve yeni düzenlemeleri yapmak için yeterli olanak sağlamadan bırakamaz.

Hekim Hakları

- Çalışma koşullarına ilişkin haklar
- Özlük hakları
- Demokratik haklar
- Sürekli tıp eğitimi ve sürekli mesleki gelişim hakkı

Hekim Hakları

- Hekim, sağlık hizmeti sunulan kişi ve yakınlarından gelebilecek istemleri, bilimsel bilgiye uyumluluğu temelinde değerlendirerek geri çevirme hakkına sahiptir. Ayrıca bu türden istemler, toplumsal kaynakları göz önünde bulundurarak adil dağılımı sağlamak adına da geri çevrilebilir.

Hekim Hakları

- Hekim, hekimlik meslek ahlakına uygun olmayan davranışlara ortak olmayı reddetme hakkına sahiptir.
- Hekim; geri ödeme kurumları ya da çalıştığı hastane gibi kurumların bilimsel bilgiyle gerekçelendirilmeyen istemlerini reddetme / uygulamama hakkına sahiptir.